

Уште на почетокот треба да се истакне дека не е лесно и едноставно да се пишува за луѓе кои инспирираат, кои задолжуваат и кои заветуваат, за луѓе кои оставаат неизбришливи траги кај современите и кај поколенијата што доаѓаат. Тешко е да се пишува за човекот чии учебничиво гимназиски денови ти преставувале основи за биолошките сознанија, за човек от чија книга "Охридското Езеро и неговиот жив свет" ти била основна и најдобра литература која на многумина од нас успеа да не воведо во тајните на растителниот и животинскиот свет кој живее во синилото на ова Езеро. И за нас и за оние кои во иднина ќе го проучуваат Езерото, оваа монографија има огромно значење и ќе послужи како голем патоказ за идната научна работа.

Животниот и развојниот пат на научникот од светски глас, биолог, еколог, револуционер, општественик, академикот проф. Д-р Сениша Станковиќ е тесно поврзан со изучувањето на Охридското Езеро, со Охрид, со Македонија, со подемот на биологијата и со научната мисла во македонското општество. Тој бил вљубеник во Охридското Езеро, „македонското слатководно море“, како што го нарекуваше. Беше основач на Хидробиолошкиот завод во Охрид и на лимнолошките истражувања во Македонија.

Неговата научна и политичка активност биле единствен израз на неговата личност. Тој бил прогресивно ориентиран професор; еден од оние универзитетски професори кои му дале непроценлива помош и поддршка на напредното студентско движење во поранешна Југославија, особено на Белградскиот универзитет.

Академикот Сениша Станковиќ е роден на 26 март 1892 година во Заечар, Србија. Треба да се каже дека неговиот дедо со семејството се преселил од родното Пожаране, Гостиварско и се преселил во ова мало место. Своеото потекло честопати го потенцирал, велејќи дека има причини зошто го сака Охридското Езеро, Охрид и Македонија, а тоа е бидејќи и во него тече македонска крв.

Се школувал во Заечар, Неготин и Белград, а после матурата во третата Белградска гимназија во 1910 година се запишал на студии за природни науки на Белградскиот универзитет. Студирањето го прекинал поради воените настани во тој период на Балканот, а после војните со група ученици и студенти е упатен во Франција каде подоцна ги завршил студиите во Гренобл каде дипломира на зоологија и ботаника кај познатиот професор Луј Лежер во 1921 на тема од областа на Зоологија.

После докторирањето се враќа во земјата и ја започнал својата кариера на универзитетски наставник. Избран е за асистент на Зоолошки завод при Филозовскиот факултет, а веќе 1922 година и за доцент. Две години подоцна е избран за вонреден професор, а во 1934 година е веќе редовен професор. Истата година е избран и за дописен член на Српската кралевска академија по препорака на Академијата за природни науки, а за редовен член на Академијата бил избран во 1946 година. Освен на Филозофски факултет држел предавање и на Земјоделскиот и на Ветеринарниот факултет.

Бил многу ценет во научните кругови. Својот научен истражувачки потенцијал го усмерил кон живиот свет на југословенските Езера Охридско, Преспанско и Скадарско.

Синиша Станковиќ има значаен придонес кон основањето на Институтот за океанографија и рибарство во Сплит, Институтот за биологија на морето во Котор и Институтот за биологија на Врањина на Скадарско Езеро. До Втората светска војна тој станал истакнат универзитетски професор, пројавувајќи голема активност во низа биолошки дисциплини. Уште во тоа време сметал дека треба да се направи освежување на биолошката настава и на проучување на биолошките науки, притоа особено се ангажирал за формирање на екологијата како наука што ги проучува односите меѓу живите организми и нивната конкретна средина. Тоа особено дошло до израз со појавата на неговата најшироко позната, научно – популарна еколошка монографија „Рамка на животот“, печатена на српско-хрватски јазик во 1933 година.

Оваа монографија повторно била отпечатена по ослободувањето во 1945 година и претставувала единствен учебник од таков вид за студентите по биологија и прирачник за голем број читатели надвор од научниот свет. Врвот на достигнувањата на сите напори што професорот Станковиќ ги правел на полето на екологијата дошло до израз со објавувањето на книгата „Екологија на животот“ на српско-хрватски јазик, во 1962 година. Во книгата, општите принципи на екологијата се поткрепени со примери од истражувањата на екологијата во која се внесени резултати и заклучоци до кои се дошло во земјата и во светот.

Според кажувањата од академик Синиша Станковиќ, тој за првпат дошол во Охрид во 1922 година како доцент на Белградскиот универзитет. Откако го видел Охридското Езеро станал вљубеник до крајот на својот живот и остана ненадминат познавач на езерскиот жив свет. Меѓутоа, за важноста на Охридското Езеро знаел уште како студент, од проучувањата на голем број светски научници кои имале извршено обемни хидролошки, флористичко – фаунистички, лимнолошки и други проучувања на Охридското Езеро и на неговата околина. Со овие проучувања било докажано и заклучено дека Охридското Езеро е многу старо и богато со особен растителен и животински свет кој живее само во Охридското Езеро или во еден тесен регион околу него. Извесен број растенија и животни се сосем идентични или блиски на некои фосилни остатоци на Балканскиот Полуостров и на Средна Европа.

Сумирајќи ги резултатите од истражувањата, како и од поранешните географско - геолошки изучувања, во своето значајно дело „Фауната на Охридското Езеро и неговиот жив свет“, објавено на германски јазик, професорот Синиша Станковиќ донесол важни заклучоци за потеклото и за фауната на Охридското Езеро и неговото биогеографско значење.

Во 1957 година излегува од печат капиталното дело на професорот Станковиќ монографијата „Охридско Езеро и неговиот жив свет“ на српско-хрватски јазик, во 1959 година на македонски јазик, а во 1960 година на англиски јазик. Оваа монографија е врвно достигнување на неговите истражувања на Охридско Езеро кои во текот на повеќе децении ги вршел самостојно или со своите соработници. Со монографијата за Охридското Езеро Синиша Станковиќ стекнува светска слава и постојано место во историјата и науката.

Хидробиолошкиот завод е еден од првите четири научни институции во Македонија, а истовремено и е една од првите установи од таков вид на Балканскиот Полуостров. Тој е формиран во 1935 година, а од 1951 година, дотогашната Хидробиолошка станица прерасна во Завод, продолжувајќи ја својата научна дејност како важна институција во Македонија.

Инаку, основач на Заводот и најзаслужен за афирмацијата на Охридското Езеро во земјата и во светот беше, секако, професорот д-р Сениша Станковиќ. Уште со неговото прво доаѓање во Охрид и со почнувањето на пионерските испитувања на Езерото и на неговиот жив свет, тој се носел со идејата за отворање лимнолошка станица на брегот на Охридското Езеро. Така, во 1935 година, на истекот на Билјанините Извори, во непосредна близина на Охрид, изградена е денешната стара зграда на Заводот, подоцна поврзана со каналот, кој води од Заводот до Езерото. Во исто време, почнало да се гради и мрестилиштето за оплодување, развиток и за вештачко одгледување на млади рипчиња на охридската пастрмка.

Професорот д-р Сениша Станковиќ е забележан со крупни букви и во историските мигови на поранешна Југославија. Имено, рано наутро, на 29 ноември 1945 година, го прочита текстот на Декларацијата со која ја прогласи тогашната ФНР Југославија за држава. Заради извонредниот придонес во биолошките истражувања и во науката во целина, Д-р Станковиќ беше член на голем број домашни и странски академии и друштва, а беше носител на многубројни одликувања, признанија и награди.

Академикот, професорот д-р Сениша Станковиќ, ја напушти неговата „рамка на животот“ на 24 февруари 1974 година, но неговите ученици, па и ние учениците на неговите ученици, градот Охрид и Македонија му остануваат трајно благодарни што токму тој, со своите истражувања, го направи Охридското Езеро познато во целиот свет. Затоа Македонија и македонскиот народ, заедно со научниот свет од Македонија и од Балканот му благодарат за величината во лимнологијата и во научната мисла на академик Сениша Станковиќ, човекот од светската научна елита.

Д-р Трајче Талевски, научен советник
Претседател на Совет на ЈНУ Хидробиолошки завод, Охрид